

akadálya nem lehet. Az alsó bíróságok döntése mutatja, hogy mennyire káros bizonyos rendelkezéseknek, vagy bizonyos jogtételeknek gépies alkalmazása anélkül, hogy a jogtételek ható ereje jogászai elemzéssel megállapítottatnék. A másik megjegyzésünk ezzel kapcsolatban, hogy a kir. Kúria ugyancsak a perujítás kizártságára utalással elutasította azt a keresetet, mely a kötelék érintése nélkül tisztán annak kimondását kérte, hogy a bontó ítéletben megállapított vétkesség fenn nem forog. Ha kétségtelen is, hogy ez az utóbbi eset a perujítás kizártságához sokkal közelebb áll, a személyiségi jog oltalma érdekében azt az álláspontot foglaltuk el, hogy a perujítás kizártsága a vétkességi megállapítás revízióját sem zárja ki kényszerítő erővel. A perujítás kizártságára alapított érvet elvető határozat a Pp. vonatkozó szakasza értelmének helyes feltárásával a kérdés tisztázását minden esetre előbbre vitte. Ily fajta ellentét nyilatkozik meg a 815, illetve a 825. számú határozatok között is, amelyek közül az egyik a végrendelet alkotása után örökbefogadott gyermek javára is megállapítja a végrendelet hatályvesztettségének vélelmét, de ugyanezt megtagadja a feleség javára. Bár dogmatikusan az ellentétet a két határozat között eloszlatja az a körülmény, hogy a Kúria az örökbefogadott gyermek kötelesrészre jogosult mivoltára alapítja a döntést, illetve, hogy a feleséget kötelesrész nem illeti. Nézetünk szerint nem csupán a dogmatikus megalapozottság, hanem a családi kapocs foka is mérlegelendő lett volna és azt kell feltenni, hogy a feleség legalább oly közel áll, mint az örökbefogadott gyermek. Mint érdekes döntést kiemeljük a 743. számú határozatot, amely a vadászati jog gyakorlásának sikánszerű megzavarása miatt a kártérítési kötelezettséget megállapítja. Ez a döntés utal arra, hogy az erdőbeli vadállományt a folytonos láрма elkergeti és kíváncsiskodva tesszük fel a kérdést, vajjon mikor jut el a magánjogi jogfejlődés stádiuma oda, hogy a csend jogát az emberek javára is el ismerje.

B. S.

Kolosváry Bálint: Magánjog. Harmadik, átdolgozott és bővített kiadás. Budapest, 1930. Szerző rég bevált tankönyvének jelen kiadását a nála megszokott szerénységgel „a magyar magánjogból tartott egyetemi előadások rövid foglalata”-nak nevezi. Valójában ennél sokkal több: a magyar magánjog ágas-bogas útvesztőjében nyugodt, tiszta, fehér fényvel világító útjelző. A fontosnak a mellékestől, az általános jelentőségűnek a részletkérdéstől való kirostálása oly mesteri biztossággal ment e műben végbe, aminőre csak hi-

vatott tudós és csak hosszú évek önfeledt elmélyedése tud szerit tenni, s — ami viszont a pedagógusnak elsőrendű feladata — a jogtanuló e könyv tudásával felszerelve bizvást érezheti, hogy birtokában van annak az anyagnak, amely őt magánjogi kérdésekben tájékozottá teszi.

Az 1927-ben megjelent II. kiadással szemben a jelen mű lényegesen bővült: amannak 492 oldalnyi terjedelmével szemben ez 640 oldal. A terjedelmi szaporulat javarésze a Bevezető Részre és a Személyjogra esik. Ezen felül az idegen dologbeli jogok, a családjog és az öröklési jog bővült egy-két általános bevezető fejezettel, az új jelzálogjogi törvény pedig szükségessé tette a jelzálogjogról szóló szakasz teljes átdolgozását. Új és örömmel üdvözölhető kiegészítést nyert a mű a bő és gondosan kiválasztott irodalmi utalásokban is, amelyeket Szerző — igen célszerűen, hogy a szöveg összefüggését ne zavarják — külön jegyzetekben helyezett el, s amelyek egyfelől figyelemmel vannak a külföldi — nem csak a német — irodalom *standard work*-jeire is, másfelől különös súlyt helyeznek hazai irodalmunk termékeire, s ezzel hozzászoktatják a jogtanulót ahhoz, hogy további tájékozódást elsősorban a saját szellemi kincstárunkban keressen. Ez a szép gesztus elvi és kortörténeti jelentőségű, s természetes visszahatása egyrészt annak a tagadhatatlan és jogirodalmunk eddigi történetében párját ritkító fellendülésnek, amelyet az utolsó keserves évtizedben a magyar jogirodalom vett, másrészt annak a felismerésnek, hogy jelesül az újabb külföldi jogirodalom belső értékben, elmélyedésben és a magyar jogász szempontjából való használhatóságban határozott visszaesést mutat.

Érdemi állásfoglalások felől véleménycserébe bocsátkozni céltalan volna egy olyan összefoglaló művel szemben, amely minden sorában elárulja azt a törekvést, hogy lehetőleg objektív akar maradni és az olvasó eszmevilágában főleg azt a joganyagot kívánja megrögzíteni, amely már átment az elméleti viták tisztítótűzén és magánjogi tudományunkban abszolút értéke már elismerést nyert.

Ha mégis kockáztatunk egy-két szerény bíráló észrevételt, ez azzal a kifejezett fenntartással történik, hogy állásfoglalásaink szubjektív és relatív értékével tisztában vagyunk és távol áll tőlünk annak vitatása, hogy azok a Szerzőinél helyesebbek vagy igazabbak, s abban a reményben, hogy a mű későbbi kiadásai során észrevételeink egyikét vagy másikat a jeles Szerző talán némi haszonnal fogja értékesíteni.

A *jogmagyarázat* tárgyalása során (25. l.) Szerző nem említi fel a *ratio juris*-t mint jogértelmező eszközt s nem vesz tudomást a MMT. 5. §-áról, amely szerint „a törvény magyarázatában és alkalmazásában nemcsak a szöveg szó szerinti értelmét, hanem a törvénynek a *rendelkezés alap gondolatá-*

ban és céljában megnyilvánuló szándékát, valamint a rendelkezéseknek egymással összefüggő kapcsolatát is figyelembe kell venni.“ Ezzel kiesik a tárgyalás köréből egyfelől az u. n. szabadjogi iskolával szemben való állásfoglalás, másfelől a svájci magánjogi törvénykönyv 1. cikkének korszakalkotó utasítása a bíróhoz, hogy ha más szabályt nem talál, döntsön ama szabály szerint, amelyet mint törvényhozó maga állítana fel e művelet során, de kövesse a bevált tanítást és a tradíciót. A *jogfejlesztő jogértelmezés* ez elismerése a jog élő voltának és fejlődőképeségének egyik alapvető biztosítója.

Az *alanyi jogokról* Szerző helyesen állapítja meg (38. l.), hogy azok jórésze átruházható. De hogy az u. n. *legszemélyesebb jogok* csak kivételek lennének, ez az állítás tévedések felkeltésére alkalmas, mert ez a kivételesség csak számbeli, míg súlyban és fontosságban messze túlszárnyalják a pusztá vagyonjogokat, az átruházható jogok főtipusát. Az erre való utalás hiánya azután érezteti a hatását a kötelelem anyagi módosulásának tárgyalása során is (320. l.), ahol az engedményezés és engedményezhetőség mint a kötelelem általános és természetes attribútuma szerepel.

Nem áll meg ily általánosságban a személyiségi jogok tekintetében tett az a megállapítás (39. l.), hogy „*minden vonatkozásban* a dologi jogokhoz hasonló szabályozás alá“ esnének, mert éppen az erre vonatkozó tan modern kialakulásának legfőbb törekvése az, hogy e jogok szabályozása önállóan, immateriális természetüknek megfelelő módon, és ne a dologi jogból vont analógiák segítségével történjék.

Szerző igen helyesen utal a MMT. 2. §-ára, amely szerint a törvény nem nyújt oltalmat a joggal való visszaéléseknek, de a *chikane-tilalom* mibenlétét nem ismerteti és nem említi fel, hogy azt többek közt a kir. Kúria 159. sz. elvi határozata nálunk is fennálló jogként ismerte el. Nincs erre utalás ott sem, ahol rámutat ama paroemiára, hogy *qui suo jure utitur, neminem laedit* (61. l.). Ennek a tételnek kiágazásai azután pl. a jogellenes zárlatból eredő kártérítési kötelezettség, az alaptalan per viteléből eredő költségekért való (részben objektívizált) felelősség stb.

A jogösszeütközés kiegyenlítésének (40. s. k. l.) egyik hathatós eszköze a *kiegyenlítő kártérítés*, amely gondolat pl. a jogos önségély, a végszükségben okozott kár esetében és más hasonló tényállásoknál vétlenség hiányában is kártérítő kötelezettség statuálására vezet. Erre az összefüggésre nem ártana ehelyütt rávilágítani.

Tévesnek minősíti Szerző (76. l.), hogy a MMT. a *személyiség jogáról* beszél; szerinte ez a szóhasználat a „személyiség“ (vagy jogalanyság) és a „személyi jog“ fogalmának összezavarását jelenti. E szemrehányás szerény nézetem szerint nem helyfálló, mert a MMT. 107. §-a általános személyi-

ségi jogot statuál alanyi jogként, s ezen kívül védi annak egyes megnyilvánulásait (az egyes személyi jogokat.) Ezzel akarja megóvni ezt a jogmatériát a megesontosodástól és nyitva hagyni a lehetőségét annak, hogy az élet szükségleteihez képest új és új személyi jogok részesedhessenek a megkívánt oltalomban. Hogy ez mennyire szükséges, azt legjobban az szemlélteti, hogy a nagynevű szerző maga is több igen fontos személyiségi jogot említetlenül hagy, amelyeknek más alapon nem tudnók biztosítani a nélkülözhetetlennek felismert jogvédelmet. Nem említi a védjegy- és a mintaoltalmi jogot (amelyek bár rokonok a 113. s k. lapokon tárgyalt szabadalmi joggal, de mégis attól lényegileg különbözők): itt van a szerzői jog u. n. személyjogi része, pl. az, hogy a festményen a festő beleegyezése nélkül nem szabad változtatást eszközölni (Kúria!), hogy az írói mű, a találmány szerzőjét személyjogi vonatkozásban meg kell védeni akkor is, ha a szerzői jog, a szabadalom ügylet vagy jogszabály folytán mást illet stb. S az élet felvetette pl. azt a kívánalmat is, hogy a kereskedőt az u. n. kistájerolás ellen meg kell védeni azon az alapon, hogy az illető helyen vevőkorre tett szert, amely neki életbevágó személyi joga, s hogy ennek meg kell előznie a bérbeadó és a bérutód között kötött szerződésből eredő kötelezettséget is.

Szerző a *kötelem teljesítését* „fizetés“-nek nevezi (328. s k. 11.). Helyesebb lenne az egyébként alternative felemlített „teljesítés“ elnevezés (v. ö. MMT. 1242. §.), mert bajos fizetésnek nevezni pl. az üzletvezető társ aktív ténykedését a társas üzletben, a munkavállaló vagy vállalkozó munkatejesítményét, vagy pláne a negatív kötelem teljesítését, pl. azt, hogy a volt alkalmazott a versenytilalmi kikötésnek eleget tesz és versenyzületet nem nyit. Egyáltalán a *negatív kötelem*, bár fel van említve (288. l.), nincs szervesen beillesztve a rendszerbe, s jelesül nem látom az u. n. *pozitív szerződésszegés* megismertetését sem, aminek persze nagyrészt az az oka, hogy a modern rendszer a nemteljesítést beolvasztja a késedelem fogalmába, már pedig a pozitív szerződésszegés nem késedelem, hanem aktív ténykedés.

Fiatalabb éveim búvárkodásának kedvenc tárgya volt ama személyjogi elemek felfedése, amelyek az általában vagyoniakként kezelt kötelmek bizonyos fajaiban, különösen a társasági, megbízási és szolgálati szerződés körében, felfedezhetők. Ezekkel merev ellentétben áll a társasági szerződés oly meghatározása (403. l.), hogy a szerződő felek a közös cél érdekében kölcsönös *vagyoni* szolgáltatásokra kötelezik magukat. A MMT. e megszorítást — szerintem helyesen — nem is tartalmazza (1660. §.). Semmiesetre sem kell a vagyoni szolgáltatásoknak *kölcsönösöknek* lenniök, mert hiszen még a közkereseti társaságnál is kifejezetten megengedi a K. T., hogy

az egyik tag csak munkájával járuljon a társaság céljához. Az u. n. betét szolgáltatása vagy léte sem lényeges, még a kereskedelmi társaságnál sem. A közkereseti társaság törvényes meghatározása (K. T. 64. §.) sem tartalmaz alluziót sem a betétre, sem vagyoni szolgáltatásra. Ha két vagy több személy semmiféle vagyoni szolgáltatásra sem kötelezi magát s így folytat kereskedelmi üzletet közös cég alatt: akkor is közkereseti társaság keletkezett. A magánjogban is ugyanez áll, noha az elhatárolás a jogilag nem kötelező társadalmi megegyezésektől — megengedem — nehézségekkel jár. Még a vagyoni érdek hangsúlyozása is csak a *potiori* avégből van helyén, hogy ilyen, a jog körén kívül eső megegyezéseket ennek segítségével kizárjunk a fogalomból (pl. táncera felkérés és ennek elfogadása, közös kirándulás vagyoni szolgáltatás nélkül stb.)

Szerző a *kartelszerződést* lényegileg szintén társasági szerződésnek tekinti (405. l.). Ez nem minden kartelre áll: az egyszerű árkartel vagy kondíciókartel nem társaság, csupán *pactum de contrahendo* illetőleg *de non contrahendo* a megszabott feltételektől eltérő tartalommal, s inkább az u. n. kollektív (tarifa-) szerződéshez rokonul (v. ö. 399. s k. l.).

Mindezek — ismételjük — a mai magánjog számtalan vitapontjai közé tartoznak, amelyeket mindenki egyéni hajlamai, világnézlete, studiuma és fejlődésmenete szerint old meg emígy vagy amígy, de amelyek egy magánjogi tankönyv értékének megítélésére teljességgel közömbösek. Szerző művének tanulmányozása során a jogtanuló azt a pozitívumot szerzi meg, amelyet a mai magyar magánjog kitermelt: a kétségekre, elmosódottságokra, önellentmondásokra és hézagokra, amelyekben jogunk oly gazdag, majd megtanítja a jogtudósok legnagyobbika: az élet.

Meszlény Artur.